

ὦ πότνι' Εἰρήνη, παρὰ μινον τὸν βίον ἡμῖν

Ήταν μια ηλιόλουστη μέρα του Φλεβάρη, χαρά Θεού. Μέσα στους κάμπους, υπήρχαν ολάνθιστες αμυγδαλιές που σε συνέπαιρναν με το μεθυστικό τους άρωμα. Οι πορτοκαλιές και οι λεμονιές ήταν φορτωμένες με τους ευλογημένους καρπούς τους.

Η Κυθρέα στις αρχές του 1970 ήταν μια καταπράσινη κωμόπολη κι αυτό το όφειλε στον Κεφαλόβρυσο, την πολύτιμη πηγή νερού που βρισκόταν στο ψηλότερο σημείο της κατοικημένης περιοχής. Παντού υπήρχανε περιβόλια με πολλές ελιές,

πορτοκαλιές, λεμονιές και μανταρινιές.

Ο Αντρέας περπατούσε στο καταπράσινο λιβάδι και μάζευε μαργαρίτες. Μετά από λίγο ο Πέτρος, ο συμμαθητής του, είδε τον Αντρέα από μακριά και του φώναξε: «Ρε Αντρέα, μόνο τα κορίτσια μαζεύουν μαργαρίτες, χαχαχα!» «Θα σε πιάσω τώρα!», είπε κι έτρεξε ο Αντρέας.

Ο Αντρέας άρχισε να τρέχει από πίσω από τον Πέτρο, μέχρι που σκοντάψανε και οι δύο σε μια λακκούβα. Καταλήξαν να παίζουν με τον σκύλο τους, τον Ντικ, στο περιβόλι με τα εσπεριδοειδή του κυρ Μιχάλη, του πατέρα του Αντρέα.

Ο κυρ Μιχάλης ήταν στο περιβόλι μαζί με τον Χασάν. Ο Χασάν, Τουρκοκύπριος από το γειτονικό χωριό Επηχώ, βοηθούσε τον κυρ Μιχάλη στις γεωργικές εργασίες που είχε όλη τη χρονιά. Αυτή την εποχή μάζευαν πορτοκάλια και λεμόνια. Ο Χασάν, όπως και όλοι οι Τουρκοκύπριοι, μιλούσαν άπταιστα την κυπριακή διάλεκτο. Το ίδιο και τα παιδιά τους.

Ο Αντρέας βρέθηκε με τον Αλί, τον γιο του Χασάν κι έπαιξαν κρυφτό μαζί με τον Πέτρο. Η κυρά Χριστίνα, η μητέρα του Αντρέα, ετοίμασε το μεσημεριανό φαγητό μαζί με τις κόρες της, Άννα και Ελένη, και το πήγανε στο περιβόλι, για να φάνε όλοι μαζί. Η κυρά Χριστίνα και τα κορίτσια άπλωσαν μια υφαντή κουβέρτα στο χώμα και κάθισαν όλοι μαζί να φάνε. Ενώ έτρωγαν, λέγανε διάφορα αστεία και γελούσανε.

Ο Αντρέας και ο Πέτρος ρωτούσανε τον Αλί να τους πει για το χωριό του. Με πολλή χαρά ο Αλί τούς έλεγε για τους φίλους του και πώς περνούσαν τις ώρες τους, όταν δεν είχαν σχολείο. Όταν τέλειωσαν το φαγητό, οι μεγάλοι συνέχισαν τη δουλειά, ενώ τα αγόρια και κορίτσια άρχισαν να παίζουν μέσα στον ελαιώνα με μια μπάλα, που τους είχε φέρει η κυρά Χριστίνα. Οι φωνές τους ακούγονταν χαρούμενες στα γύρω περιβόλια. Όταν οι μεγάλοι τελείωσαν τις εργασίες τους, γύρισαν στο σπίτι του Αντρέα. Εκεί η κυρά Χριστίνα τους πρόσφερε καφέ και στα παιδιά σπιτική λεμονάδα από τα λεμόνια τους.

Όταν ο Χασάν σηκώθηκε να φύγει, η κυρά Χριστίνα τού έδωσε μια τσάντα με διάφορα φρούτα και τον αποχαιρέτησε. Ο Αλί χαιρέτησε ευγενικά τα υπόλοιπα παιδιά με την

Κατηγορία Γ': Διήγημα

ΕΠΙΛΟΓΗ

υπόσχεση πως θα ξαναερχόταν. Έτσι κι αλλιώς, οι εργασίες στο περιβόλι θα συνεχίζονταν για αρκετές ημέρες ακόμα.

ἐν μὲν γὰρ εἰρήνῃ καὶ ἀγαθοῖς πράγμασιν αἶ τε πόλεις καὶ οἱ ἰδιῶται ἀμείνους τὰς γνώμας ἔχουσι διὰ τὸ μὴ ἐς ἀκουσίους ἀνάγκας πίπτειν·

Το επόμενο διάστημα, ο κυρ Μιχάλης τηλεφώνησε μερικές φορές στο καφενείο στην Επηχώ, για να μάθει από τον Χασάν αν θα έρχονταν, αλλά κανείς δεν απάντησε. Λίγες μέρες μετά, ο Χασάν τον πήρε τηλέφωνο και του είπε πως τους μετακίνησαν, επειδή δήθεν κινδύνευαν από τους Ελληνοκύπριους. Τώρα βρίσκονταν σ' ένα τουρκοκυπριακό χωριό στην επαρχία Λεμεσού, όπου θα ήταν «ασφαλείς», όπως τους είπαν. Το σίγουρο ήταν πως δεν μπορούσαν να επιστρέψουν. Ήταν πολύ στεναχωρημένος που αναγκάστηκαν να φύγουν.

Μετά από λίγο καιρό ο κυρ Μιχάλης έμαθε πως εκκενώθηκαν κι άλλα τουρκοκυπριακά χωριά. Το βράδυ, μετά που τα παιδιά πήγαν για ύπνο, το συζήτησε χαμηλόφωνα με τη γυναίκα του. Δεν ήθελε να τον ακούσουν και ν' ανησυχήσουν. Ο Αντρέας όμως είχε καταλάβει πως κάτι δεν πήγαινε καλά. Όλο έψαχνε τον Αλί κι όλο ρωτούσε τον πατέρα του: «Πού είναι ο Αλί; Γιατί δεν έρχεται; Πεθύμησα να παίξω μαζί του». Δεν έπαιρνε όμως απάντηση.

Με την πάροδο του χρόνου, Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι έχαναν την καθημερινή επικοινωνία που είχαν παλιότερα. Τα πράγματα άλλαζαν, οι άνθρωποι απομακρύνονταν. Οι καλές σχέσεις και το κλίμα συνεργασίας μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων άρχισαν σιγά σιγά να μετατρέπονται σε καχυποψία.

Ήταν πρωί της Δευτέρας 15 Ιουλίου 1974 και ο κυρ Μιχάλης ξεκίνησε νωρίς από την Κυθρέα, για να πάει στην τράπεζα στη Λευκωσία. Ενώ βρισκόταν εκεί, ο διευθυντής εμφανίστηκε και είπε σε όλους να πάνε στα σπίτια τους. Ο κυρ Μιχάλης ανήσυχος ρώτησε τι είχε γίνει. Εκεί, ο διευθυντής τού είπε πως η χούντα των Αθηνών οργάνωσε στρατιωτικό πραξικόπημα κατά του Μακαρίου Γ'. Ο κυρ Μιχάλης έφυγε από την τράπεζα και ξεκίνησε για το χωριό. Στον δρόμο βρήκε κάποιους στρατιώτες που του είπαν πως απαγορεύονταν οι μετακινήσεις. Τότε σκέφτηκε να μείνει σε ένα συγγενικό του σπίτι στη Λευκωσία. Στο μυαλό του βρισκόταν συνεχώς η οικογένειά του. Η επικοινωνία μαζί τους ήταν αδύνατη. Τι να γινόταν άραγε; Προσπαθούσε να παραμείνει ψύχραιμος. Στο σπίτι των συγγενών του πέρασαν δύσκολα. Όλο το βράδυ άκουγαν εκρήξεις, ριπές όπλων κι έβλεπαν φωτιές από τα παράθυρα του σπιτιού.

Την επόμενη μέρα ο κυρ Μιχάλης άκουσε από το ραδιόφωνο ότι μπορούσε να επιστρέψει στο σπίτι του. Όταν έφτασε εκεί, τον υποδέχτηκαν τα παιδιά και η γυναίκα του κλαίγοντας. Τον ρώτησαν ποια ήταν η κατάσταση στη Λευκωσία. Όλος ο κόσμος στο χωριό ήταν ανήσυχος.

Η απάντηση δεν άργησε να έρθει. Τα ξημερώματα του Σαββάτου 20 Ιουλίου τουρκικά αεροπλάνα βομβάρδισαν τη βόρεια ακτή του νησιού. Τούρκοι αλεξιπτωτιστές έπεσαν στα χώματα της Κερύνειας, ενώ τουρκικά πλοία πλησίαζαν τις ακτές κοντά στο Πέντε Μίλι και κανονιοβολούσαν. Ο κυρ Μιχάλης έμαθε από το ραδιόφωνο για τη γενική επιστράτευση. Έπρεπε να παρουσιαστεί στη μονάδα του. Η κυρά Χριστίνα με τα παιδιά τους τον αγκάλιασαν. «Να πας στην ευχή του Θεού και της Παναγίας, Μιχάλη μου»,

Κατηγορία Γ': Διήγημα

ΕΠΙΛΟΓΗ

τον ξεπροβόδισε συγκινημένη. Τα παιδιά δάκρυζαν από συγκίνηση. «Στο καλό μπαμπά», είπε ο Αντρέας κι έφυγε τρέχοντας ν' ανάψει ένα κερί στην Αγία Μαρίνα τους. Ο κυρ Μιχάλης παρουσιάστηκε στη μονάδα του. Στο μεταξύ, τα γυναικόπαιδα και οι ηλικιωμένοι της Κερύνειας άρχισαν να την εγκαταλείπουν τρομοκρατημένοι.

Τις επόμενες μέρες ο κυρ Μιχάλης πολέμησε στο Τζιάος, κοντά στην Κυθρέα. Η κυρά Χριστίνα με τα παιδιά βρίσκονταν στο σπίτι. Μαζί και οι ηλικιωμένοι γονείς της. Δεν γνώριζαν τίποτα για τον κυρ Μιχάλη. Προσπαθούσαν να μάθουν κάποιο νέο, αλλά τίποτα. Η προσευχή τους κρατούσε δυνατούς. Γονάτιζαν στο προσευχητάρι όλοι μαζί και παρακαλούσε η κυρά Χριστίνα: «Κύριε, φύλαγε όλο τον κόσμο και τον Μιχάλη μας».

Στις 22 Ιουλίου το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ αποφάσισε εκεχειρία. Ο κυρ Μιχάλης επέστρεψε με άδεια από τη μονάδα του στις 26 Ιουλίου. Η κυρά Χριστίνα και τα παιδιά τον αγκάλιασαν. Ήταν συγκλονισμένος με όσα έζησε. Δεν ήθελε να μιλήσει. «Χάσαμε πολλούς άντρες», είπε μόνο.

Μέσα στην ανήσυχη ηρεμία που επικρατούσε, οι άνθρωποι προσπαθούσαν να επανέλθουν στην καθημερινότητά τους. Ο κυρ Μιχάλης πήγαινε στα περιβόλια του. Η κυρά Χριστίνα φρόντιζε τους γονείς της και το σπίτι και τα παιδιά τη βοηθούσαν. Ο Αντρέας έπαιζε με τον Πέτρο, τις αδελφές του κι άλλα παιδιά από τη γειτονιά.

Στις 13 Αυγούστου ο κυρ Μιχάλης, όπως και όλοι οι άντρες ειδοποιήθηκαν να επιστρέψουν στις μονάδες τους. Αυτό σήμαινε πως κάτι κακό ερχόταν.

Την επόμενη μέρα ξεκίνησε η δεύτερη φάση της εισβολής. Οι κάτοικοι της Κυθρέας ξύπνησαν από τους βομβαρδισμούς των αεροπλάνων που πετούσαν πάνω απ' τα κεφάλια τους. Η κυρά Χριστίνα με τα παιδιά και τους γονείς της, έτρεχαν να προστατευτούν κάτω από τα λεμονόδεντρα. Τα παιδιά φοβόντουσαν κι έκλαιγαν. Η κυρά Χριστίνα τα παρηγορούσε. Η ίδια δεν άφηνε τον φόβο να την κυριεύσει. «Η Παναγία μας δεν θα μας αφήσει», έλεγε κι έκανε σιωπηλά την προσευχή της για όλο τον κόσμο.

Δεν σκέφτηκαν ποτέ να εγκαταλείψουν την Κυθρέα. Μετά από λίγες μέρες, όταν οι βομβαρδισμοί σταμάτησαν, ο κυρ Παναγιώτης, ο πατέρας της κυρά Χριστίνας, περιπλανήθηκε μέσα στο χωριό, για να βρει συγχωριανούς τους. Με έκπληξη διαπίστωσε πως πολλοί είχαν ήδη εγκαταλείψει την Κυθρέα. Οι λίγοι που είχαν μείνει είπαν πως δεν θα προσπαθούσαν να φύγουν, γιατί οι Τούρκοι βρίσκονταν πολύ κοντά στο χωριό και δεν θα προλάβαιναν.

Στο μεταξύ στις 16 Αυγούστου έγινε εκεχειρία, αν και οι Τούρκοι συνέχισαν την προέλασή τους μέχρι τις 17 Αυγούστου. Ο κυρ Μιχάλης άρχισε να ψάχνει εναγωνίως για την οικογένειά του. Πήγε στη Λεμεσό και τους αναζήτησε σε σπίτια συγγενών, αλλά χωρίς αποτέλεσμα. Ρώτησε άλλους συγγενείς στη Λευκωσία, αλλά κανείς δεν ήξερε τι είχαν απογίνει.

Στις 22 Αυγούστου οι Τούρκοι μπήκαν στην Κυθρέα. Έφτασαν και στο σπίτι της κυρά Χριστίνας. Ανάμεσα στους στρατιώτες ήταν και ο Χασάν. Η κυρά Χριστίνα πάγωσε που τον είδε. «Ελάτε μαζί μας, κυρά Χριστίνα. Μη φοβάστε», της είπε. Μπήκαν στα στρατιωτικά τζιπ χωρίς να ξέρουν πού τους πήγαιναν. Λίγο αργότερα έφτασαν στη Βώνη, ένα γειτονικό χωριό, όπου είχαν συγκεντρώσει κόσμο κι από άλλα χωριά. Τους

Κατηγορία Γ': Διήγημα

ΕΠΙΛΟΓΗ

χώρισαν σε γυναικόπαιδα και άντρες. Τα γυναικόπαιδα τα πήγαν στο δημοτικό, ενώ τους άντρες στην εκκλησία.

Ο Χασάν βρήκε την κυρά Χριστίνα στο σχολείο και τη ρώτησε χαμηλόφωνα: «Να πάμε αύριο στο σπίτι σας, να πάρεις πράγματα που χρειάζεστε». Η ίδια τού έγνεψε καταφατικά. Όταν φτάσανε στο σπίτι, την άφησε για λίγο μόνη. Στην καγκελόπορτα είδε τον σκύλο τους να κάθεται. Μόλις την αντίκρισε, κούνησε ελαφρά την ουρά του. Ο καημένος, είχε να φάει τόσο καιρό και δεν είχε κάτι μαζί της να του δώσει! Προχωρώντας είδε την εξώπορτα ανοικτή, το σπίτι λεηλατημένο. Ρούχα και βιβλία στο πάτωμα. Γέμισε τις σακούλες που είχε μαζί της με ρούχα, κάποια βιβλία, μερικές φωτογραφίες. «Σ' ευχαριστώ, Χασάν, το εκτιμώ», του είπε.

Μετά από μερικές μέρες ήρθαν κάποιοι από τον Ερυθρό Σταυρό και τους κατέγραψαν. Η κυρά Χριστίνα ένιωθε πως τώρα θα ήταν πιο ασφαλείς από πριν. Καθημερινά οι Τούρκοι φρόντιζαν να είναι όλοι απασχολημένοι. Οι γυναίκες ζύμωναν και μαγείρευαν για τους εγκλωβισμένους με υλικά από τα έρημα σπίτια της Βώνης, αλλά και των γύρω χωριών. Τα παιδιά μαζεύονταν στην αυλή του δημοτικού κι έπαιζαν με τους καινούργιους τους φίλους.

Μετά την καταγραφή του Ερυθρού Σταυρού, τα ονόματα των εγκλωβισμένων δημοσιεύτηκαν στις εφημερίδες. Ο κυρ Μιχάλης είδε τα ονόματα της γυναίκας και των παιδιών του κι ένιωθε ανακούφιση. Μέσω του Ερυθρού Σταυρού τούς έστειλε το πρώτο μήνυμα, ρωτώντας αν είναι καλά. Τους έστειλε και κάποια ρούχα που σίγουρα θα χρειάζονταν. Προσπάθησε ταυτόχρονα, μέσω κάποιων γνωστών του, να πετύχει την απελευθέρωσή τους, χωρίς όμως αποτέλεσμα.

Η κυρά Χριστίνα έλαβε το απρόσμενο μήνυμα με συγκίνηση. Η χαρά της ήταν απερίγραπτη! Απάντησε αμέσως γράφοντας πως ήταν όλοι καλά και πως περίμεναν με ανυπομονησία να τον ξαναδούν. Στο μήνυμα έγραψαν και τα παιδιά, πόσο τον είχαν πεθυμήσει. Στο μεταξύ οι Τούρκοι έπαιζαν με την υπομονή των εγκλωβισμένων, δίνοντάς τους ψεύτικες υποσχέσεις για απελευθέρωση.

Η πολυπόθητη μέρα έφτασε, όταν στις 18 Νοεμβρίου τα λεωφορεία από τις ελεύθερες περιοχές στάθμευσαν έξω από το δημοτικό της Βώνης. Η κυρά Χριστίνα με την οικογένειά της ανέβηκαν στο λεωφορείο νιώθοντας απερίγραπτη χαρά για την απελευθέρωσή τους. Ταυτόχρονα όμως αισθάνονταν θλίψη που εγκατέλειπαν για πάντα τον τόπο τους.

Το λεωφορείο ξεκίνησε. Η ζωή τους ξεκινούσε ξανά από την αρχή...

Ειρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν, μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία μηδέ δειλιάτω.

Πηγές:

Αριστοφάνους, *Ειρήνη*, στ. 1108, μετάφρ. Θρ. Σταύρου

ὦ πότνι' Εἰρήνη, παράμεινον τὸν βίον ἡμῖν.

Μείνε για πάντα κοντά μας εσύ, σεβαστή μας Ειρήνη.

Θουκυδίδου, *Ιστορίαι*, Γ' 82.2, μετάφρ. Ε. Κ. Βενιζέλος

ἐν μὲν γὰρ εἰρήνῃ καὶ ἀγαθοῖς πράγμασιν αἶ τε πόλεις καὶ οἱ ἰδιῶται ἀμείνους τὰς γνώμας ἔχουσι διὰ τὸ μὴ ἐς ἀκουσίους ἀνάγκας πίπτειν·

Διότι ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ ευημερίας καὶ αἱ πόλεις καὶ οἱ ἰδιῶται διαπνέονται ἀπὸ ευγενέστερα αἰσθήματα, καθόσον δὲν περιπίπτουν ὑπὸ τὴν πίεσιν ἀναποτρέπτων ἀναγκῶν.

Κατὰ Ἰωάννην ἰδ' 27

Κείμενο καὶ μετάφραση: *Καὶνὴ Διαθήκη*, Ἐκκλησία Κύπρου, Λευκωσία 2008

Εἰρήνην ἀφήμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία μηδὲ δειλιάτω.

Φεύγω καὶ σας αφήνω τὴν εἰρήνη. Τὴ δική μου εἰρήνη σας δίνω. Δὲν σας τὴ δίνω ὅπως τὴ δίνει ὁ κόσμος. Μὴν ἀνησυχεῖτε καὶ μὴ δειλιάζετε.